

ISLAMSKI VJERONAUKE U HRVATSKOJ

ŠEVKO OMERBAŠIĆ

Politički i teritorijalni raspad bivše države i osamostaljenje njenih republika, te uvođenje novog političkog i društvenog sistema, snažno je utjecalo na društvo i njegove dijelove, ponudivši među ostalim i vjerskim zajednicama novu ulogu, mnogo značajniju i odgovorniju, nego su je imale u prethodnom sistemu.

U tim korjenitim promjenama vjerske zajednice u Hrvatskoj stječu pravo organizacije vjeronauka u osnovnim, a zatim i u srednjim školama. Bilo je to veliko priznanje, ali i još veća odgovornost vjerskih zajednica. S toga se i javila ideja u manjim vjerskim zajednicama, među ostalim i u Islamskoj zajednici, da bi možda klasični vjeronauk trebao i

dalje ostati u prostorima vjerskih zajednica, a umjesto njega u školama uvesti predmet religijske kulture, koji bi omogućio učenicima u toj dobi da se upoznaju s religijom uopće te o njenoj kulturnoj i civilizacijskoj vrijednosti. Ta je rasprava dugo trajala u medijima, ali se na kraju sve završilo na stavu većinske vjerske zajednice, Katoličke crkve, koja je inzistirala na klasičnom vjeronauku, dok se u srednjim školama nastava vjeronauka odvija u predmetu "etika i društvo".

S pravnog stajališta, vjeronauk, u školama spada u izborne predmete, uz pristanak učenika i roditelja, a nakon pristanka postaje obavezan.

Ministarstvo prosvjete i športa je ovlašćeno i zaduženo da u ime

Vlade sprovodi vjeronauk u školama, a u suradnji sa svim vjerskim zajednicama koje izraze želju da se sa svojim kadrovima angažiraju na njegovom sprovođenju. Koliko nam je poznato, pored Katoličke crkve, samo je Islamska zajednica podnijela zahtjev Ministarstvu da organizira vjeronauk u osnovnim školama.

Još 1991. godine, Mešihat Islamske zajednice je izradio program vjeronauka u osnovnim školama, kojega je ministarstvo prihvatilo i po njemu su naši muallimi radili sve do sredine 1999. godine kada je u Mešihatu izrađen novi, suvremeniji program.

Dva puta tijekom godine svi glavni imami podnose detaljna izvješća o stanju vjeronauka u

školama i mektebima, i to jednom na kraju školske godine i drugi puta na kraju kalendarske. Na temelju tih izvješća Mešihat na svojim sjednicama prati, raspravlja i donosi zaključke potrebne da vjeronauk bude i ostane glavna aktivnost cijele Islamske zajednice u Hrvatskoj.

Broj škola u kojima naši vjeronaučitelji predaju islamski vjeronauk iz godine u godinu raste, a s njime i broj učenika i učenica. Prema službenim podacima, u Hrvatskoj je prvi s vjeronaukom u školi počeo imam iz Gunje Idris ef. Bešić 1990. godine, koji je na nastavi okupio preko 250 učenika i učenica, a potom su imami iz Zagreba početkom 1991. godine predavali u šest osnovnih škola, da bi se ove 2000. godine broj škola samo na području Zagreba

popeo na 56. Prema najnovijim podacima, naši imami i muallimi predaju u 108 osnovnih i srednjih škola u Hrvatskoj. Na početku školske 1999/2000 godine naši su muallimi iz Zagreba otpočeli s nastavom u osnovnim i srednjim školama u Cetingradu i Topuskom gdje ima preko 160 učenika i učenica.

Islamska zajednica u Hrvatskoj ima velikih problema s vjeroučiteljskim kadrom kvalitativno, ali i kvantitativno. Vjeronauk obavljaju 32 muallima i muallime, a s obzirom da u Hrvatskoj trenutno na vjeronauku u školama i mektebima ima 3.088 djece, jasno da po jednom vjeroučitelju pripada oko 100 djece. Od ukupnog broja vjeroučiteljskog kadra u Hrvatskoj, samo njih petero imaju visoku

stručnu spremu i zadovoljavaju uvjete Ministarstva, dok svim ostalim Mešihat izdaje uvjerenja da mogu, temeljem višegodišnje stručne prakse, predavati vjeronauk u školama. Nažalost, ovo je posljednja godina u kojoj će takva uvjerenja vrijediti, pa je Mešihat prije dvije godine donio odluku da se svi imami sa srednjom školom, ako žele i dalje ostati na službi, moraju doškoloovati.

Veliki problem za vjeronauk, a posebice u školama predstavljaju udžbenici. Ne jednom su nam u Ministarstvu i školama osporavali udžbenike iz BiH, po kojima smo predavali vjeronauk. Stoga je Mešihat tijekom 1998. i 1999. godine poveo široku akciju izbora gradiva i pisanja udžbenika od V-VIII razreda osnovnih škola. Izabrani su autori,

određeno gradivo i udžbenik se nalazi pred završnom fazom prijete tiskanja, čime ćemo još više olakšati rad muallima i naučavanje djece.

S obzirom da su muslimanska djeca tijekom proteklih devet godina bila izložena velikom pritisku asimilacije, to je u novom udžbeniku vjeronauka posvećena posebna pažnja tom problemu.

Glavni, i najveći problem Islamske zajednice u Hrvatskoj u svezi vjeronauka predstavlja neriješen pravni status Zajednice, a sve zbog, još uvijek, nepotpisanog ugovora između IZ i države. Iako smo prije dvije i pol godine državnom Povjerenstvu za odnose s vjerskim zajednicama ponudili prednacrt ugovora o rješavanju međusobnih odnosa, nažalost to Povjerenstvo ni do danas nije poduzelo pravne mjere u rješavanju tog statusa. Isti je slučaj i sa drugim manjinskim vjerskim zajednicama, a većinska Katolička crkva je svoje odnose s državom riješila međudržavnim ugovorima Vatikana i Hrvatske.

Najveći problem za Islamsku

zajednicu predstavlja planiranje, organizacija i izvođenje vjeronauka u školama i mektebima. Dva sata tjedno vjeronauka u školama ne dopušta vjeroučiteljima i učenicima da provode klasični vjeronauk, pa je s toga nužno koncentrirati isti na samo neka područja islama kao što su historijski i kulturološki.

Ne manji problem predstavlja i činjenica da su muslimanska djeca u školama izložena snažnoj asimilaciji, pa je stoga zadaća Islamske zajednice i vjeroučitelja da kroz vjeronauk spriječe negativne posljedice takve tendencije. S druge strane, rijetko se može pronaći školski udžbenik u kome islam nije predstavljen bez predrasuda. Nažalost, kvaliteti dosadašnjih islamskih udžbenika nisu pružali djeci veću podršku u borbi protiv te opasnosti. Stoga je i bio imperativ pristupiti planiranju novih vjeronaučnih udžbenika s gradivom koji će olakšati njihovo shvaćanje islama.

Ništa manji problem u strukturi vjeronauka predstavlja i nastavni kadar, koji u svom školo-

vanju do sada nije imao priliku izučavati religioznu pedagogiju kao posebnu disciplinu unutar pedagoške znanosti.

Jezik vjere u našim udžbenicima, a time i vjeroučitelja, daleko je od stvarnosti s kojom se djeca svakodnevno susreću. Književna razina naših udžbenika skoro u cijelosti ignorira načela dječije književnosti, što nesumnjivo stvara velike poteškoće kod djece. Metodika religioznog odgoja u našim udžbenicima je takva da je više prihvatljiva odraslima, a manje ili nikako učenicima. Vrlo je malo ilustracija u našim udžbenicima, pa je nemoguće očekivati da djeca shvate umjetničku stranu naše vjere.

Stoga je Mešihat u posljednoj reformi nastavnog plana Zagrebačke medrese "Dr. Ahmed Smajlović" naložio uvođenje predmeta Da've u sva četiri razreda, u nastojanju da kroz njega osposobi buduće muallime za njihovu najvažniju zadaću.

Mora se na kraju istaći da je vjeronauk brojniji i kvalitetniji od onoga od prije nekoliko godina, ali on nikako nije na razini na kojoj mi mislimo da bi trebao biti i da bi mogao zadovoljiti minimalne zahtjeve vremena u kome živimo.

S toga je i pojava časopisa *Muallim* velika nada i iznad svega stručna pomoć svima nama koji smo na bilo koji način vezani za ovaj najznačajniji zadatak naše zajednice. **m**